

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 12.02.2022
Makale Kabul Tarihi: 04.03.2022

SOSYOLOJİ ÖĞRENCİLERİNİN KORONAVİRÜS DÖNEMİNDE UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI¹

ATTITUDES OF SOCIOLOGY STUDENTS TOWARDS DISTANCE EDUCATION IN THE CORONAVIRUS PERIOD

Adem DAĞ²

ÖZ

Araştırmanın amacı sosyoloji bölümü öğrencilerinin Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumlarının farklı parametrelerde görünümünü ortaya çıkartmaktır. Araştırma Bursa Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne devam eden 2020-2021 akademik takviminde uzaktan eğitim ile ders almış olan lisans ve lisansüstü seviyede 105 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma nicel desende tasarlanmış ve veri toplama aracı olarak "COVID 19 Salgını Döneminde Sunulan Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS 25 Programı ile analiz edilmiştir. Araştırma verileri homojen dağılmadığı için nonparametrik testler: Kruskal-Wallis H ve Mann-Whitney U tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Devam edilen program ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). UZEM'e bağlanılan cihaz ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Evde uzaktan eğitim alan başka bir kişinin daha olması ya da olmaması ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Uzaktan eğitim ders döneminde Koronavirüse yakalanma ya da yakalanmama durumu ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Devam edilen sınıf seviyesi ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Lisans ve lisansüstü öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları farklıdır. Sınıf seviyesi değiştikçe uzaktan eğitime yönelik tutum değişmektedir. Üniversitelerde uzaktan eğitim süreçleri planlarken; eğitim ve sınıf seviyesini dikkate almaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Sosyoloji, Tutum, Uzaktan eğitim

ABSTRACT

The aim of the research is to reveal the views of the sociology department students' attitudes towards distance education in the Coronavirus period in different parameters. The research was carried out with 105 undergraduate

¹ Bu çalışma 1. Uluslararası Artuklu İktisadi İdari ve Siyasi Bilimler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr. Bursa Teknik Üniversitesi, adem.dag@btu.edu.tr,

and graduate students who attended Bursa Technical University Sociology Department, who took distance education courses in the 2020-2021 academic calendar. The research was designed in a quantitative design and the “Attitude Scale Towards Distance Education Offered During the COVID 19 Epidemic Period” was used as a data collection tool. Research data were analyzed with SPSS 25 Program. Nonparametric tests: Kruskal-Wallis H and Mann-Whitney U were preferred because the research data were not homogeneously distributed. As a result of the research, no significant difference was found between gender and attitudes towards distance education during the Coronavirus period ($p>0.05$). A significant difference was found between the ongoing program and the attitude towards distance education during the Coronavirus period ($p<0.05$). A significant difference was found between the device connected to UZEM and the attitude towards distance education during the Coronavirus period ($p<0.05$). No significant difference was found between the presence or absence of another person receiving distance education at home and the attitude towards distance education during the Coronavirus period ($p>0.05$). There was no significant difference between the situation of being caught or not caught in the Coronavirus during the distance education course period and the attitude towards distance education in the coronavirus period ($p>0.05$). A significant difference was found between the grade level attended and the attitude towards distance education during the Coronavirus period ($p<0.05$). The attitudes of undergraduate and graduate students towards distance education are different. As the grade level changes, the attitude towards distance education changes. When planning distance education processes for universities; It is suggested that they take into account the level of education and grade.

Keywords: *Coronavirus, Sociology, Attitude, Distance education*

1.GİRİŞ

Uzun zamandan beri eğitim sürecinde uygulanmakta olan uzaktan eğitim, bilhassa 1980’li yıllarda büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Bu atılımla birlikte birçok uzaktan eğitim veren kurum ortaya çıkmış, çok daha fazla sayıda kişi öğrenim imkânı elde etmiş, farklı öğrenme ihtiyaç ve talepleri karşılanmaya başlanmış, aynı zamanda çağdaş öğretim yaklaşımlarının işe koşulması sağlanmıştır (Akyürek, 2020: 1). Küreselleşmeyle birlikte, teknoloji şirketlerinin bilgi ve imkânlarını paylaşan şirketler, bilişim teknolojilerinin çok hızlı büyümesine neden olmuştur. Eğitim veren kurumlar, ortaya çıkan bu değişime ayak uydurmak ve gelişen teknolojilerin imkânlarını eğitime kazandırmak amacıyla bilişim teknolojilerini merkeze alan uzaktan eğitim tekniklerini süreç içerisinde kullanmaya başlamışlardır (Çallı, İşman ve Torkul, 2002: 1). Bugün yaşam boyu eğitim ve öğrenme sürecinin bir parçası; aynı zamanda örgün eğitimin alternatifi olarak kabul edilen uzaktan eğitim, salgından önceki dönemde de birçok ülkede, çeşitli kurum ve kuruluş tarafından kullanılmaktaydı. Örnek vermek gerekirse; Amerika’da 2015 yılında 6 milyonun üzerinde öğrencinin uzaktan eğitim yoluyla öğrenim gördüğü bilinmektedir (Allen ve Seaman, 2017; Akt. Gökbulut, 2021: 163). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişim sürecini bilmek bugünün pandemi koşulları altında sürdürülen eğitim sürecinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Tablo 1. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Gelişim Aşamaları

A. Kavramsallaşma süreci	1950’li yıllara gelinceye kadar, uzaktan eğitim genel olarak sadece kavram boyutunda varlık bulmuş olup uzaktan eğitim ile ilgili birçok karar alınmıştır.
B. Mektupla öğretim süreci	VII Milli Eğitim Şurası’nda alınan kararlara istinaden mektupla eğitim daha planlı olarak yapılmaya başlanmıştır. 1974 yılında ki birtakım önemli gelişmeleri: (1) Mektupla Yüksek Öğretim Merkezinin kurulması (2) 8 Mayıs 1974 tarihinde de Deneme Yüksek Öğretmen Okulunun eğitime başlaması olarak sıralamak mümkündür. Bu bağlamda, Deneme Yüksek Öğretmen okulunun açılmasının temel amacının; “Türkiye’de köklü bir uzaktan eğitim kurumu ortaya çıkartmak” olduğu düşünülebilir.
C. İletişim teknolojilerinin kullanımı süreci	Günümüz küresel dünyasına, bilgisayar teknolojisi çok hızlı bir şekilde giriş yapmıştır. Türkiye’de de günlük hayatta kullanıma yoğun bir şekilde girdiği andan itibaren, eğitimin her kademesinde, örneğin ilkökul, ortaokul, lise, üniversitelerde; (1) öğrenci notlarını düzenlemek, (2) okul bütçesini yapmak, (3) öğrenci dosyalarını düzenlemek gibi birçok amaçla kullanılmaya başlanmıştır.

Kaynak: Çallı, İşman ve Torkul, 2002: 2-4.

Tablo 1 incelendiğinde uzaktan eğitimin ortaya çıkmasında 3 aşamanın var olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitim uzun bir dönem kavramlaştırma süreci yaşamıştır. Ardından mektupla öğretim yüz yüze eğitime bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır. İnternetin ortaya

çıkması, bilgisayar donanımı, araç ve gereçlerinin ucuzlamasıyla birlikte bu gün uzaktan eğitim çok farklı bir boyuta ulaşmıştır. Uzaktan eğitim ile öğrenme yönteminde; öğrenci merkezi konumdadır, öğrencilerin farklı zamanlarda tekrar etme ve çalışma şansı vardır, içinde bulunulan zaman ve mekândan bağımsız olması, özgür öğrenmeyi teşvik etmesi, öğreticiyle bağlantı kurmaya imkân vermesi uzaktan eğitimin avantajlarıdır. Uzaktan eğitim maliyetleri düşürür, öğrenme materyallerinin güncellenebilir olmasını sağlar, kişisel testlerle öğrenci kendisini ölçebilir, geribildirime olanak tanır, tüm öğrenme faaliyetinin kayıt altında olmasını sağlar, öğrencilere eşit seviyede bilgi öğrenme imkânı sunması vb. açılardan pozitif yönde katkı sağlar. Aynı zamanda uygulama süreci incelendiğinde uzaktan eğitim yönteminin anlatıldığı gibi öğrenci merkezli değil öğrenme içeriği (materyal, kitap, slayt, yöntem vb.) merkezli olduğu anlaşılmaktadır (Elcil ve Şahiner, 2014: 25). Uzaktan eğitimdeki temel amaç; eğitimin sekteye uğramasında neden olan zaman ve coğrafi engelleri ortadan kaldırarak, gelişen teknolojiye uyum sağlayabilen, zamandan ve mekândan bağımsız olarak, insan eğitimine katkı sunabilen sistemlerle bireylere eğitim-öğretim imkânı sağlayabilmektir (Kaçan ve Gelen, 2020: 3). Fakat uzaktan eğitimde çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu engeller: (1) Yapıcı, (2) Bozucu, (3) Kişisel, (4) Kanal kaynaklı, (5) Psikolojik hazır bulunuş, (6) Teknik yetersizlik, (7) Fiziksel mesafe, (8) Zamansal kısıt ve (9) Ders sürecinin kesintisinden kaynaklanan engellerle birlikte; dersi veren kişiden ve öğrencinin kendisinden kaynaklanan engeller şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Elcil ve Şahiner, 2014: 26). Uzaktan eğitimin avantajlarını Taşkın ve Aksoy (2021: 623-624); dezavantajı bulunan öğrencilere kolaylık sağlaması, sistemli ve planlı olarak yürütülmesi olarak ifade etmektedir. Dezavantajları ise, alt yapıda yaşanan yetersizlikler, uzaktan eğitim araç ve gereçlerinin maliyetlerinin yüksek olması ve öğretene ile öğrenenin etkileşiminin yetersiz olması olarak sıralamaktadır. Bu gün uzaktan eğitim, bilişim teknolojilerinin hızla artan kullanımı sayesinde, öğrencilerin basit ve hızlı bir biçimde arzu ettikleri yerde ve zamanda kişisel öğrenme tarzları ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek istikamete doğru gidilebileceğini öngörmektedir (Gökmen, Duman ve Horzum, 2016: 42). Uzaktan eğitim modern çağın bir gerekliliği olarak ortaya çıkmıştır. Bunun en temel göstergesi uzaktan eğitimin Koronavirüs ile başlayan bir süreç olmamasıdır. Uzaktan eğitimin yüzyıllık geçmişi, insanın modern çağ ile birlikte farklı zaman ve mekânlarda aynı anda olma ihtiyacına dayanmaktadır. Modern insan, aynı anda birçok işi birlikte yapma ihtiyacını hisseden insandır. Evde anne, bir öğrenci, mahkûm ya da çalışan olma ihtiyacı gibi.

Çin'in Vuhan bölgesinde Aralık 2019 da bir hayvan pazarında ortaya çıktığı söylenen Koronavirüs tüm dünyada sosyal hayatı olumsuz etkilemekle birlikte yüz yüze eğitim sürecinin

kesintiye uğramasına neden olmuştur. Bulaşma biçimleri ve hastalık belirtileri tarihsel süreçte daha önce görülen pandemilerle benzerlik taşımaktadır. Koronavirüs solunum yoluyla bulaştığı için sosyal etkileşimi zorlaştırmaktadır. Koronavirüs bulaşan bir kişideki temel hastalık belirtileri; öksürük ile başlayan sürece eşlik eden yüksek seviyede ateş ve üst solunum yolu problemleridir. Koronavirüs, bebekleri ve çocukları ciddi oranda etkilemese de, kronik hastalarda ve ileri yaşlı nüfusta (85+ yaş grubu) ölümcül sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Koronavirüs en çok eğitim süreçlerini etkilemiş ve dünyada eğitimin tüm kademelerde kesintiye uğramasına neden olmuştur. Uzaktan eğitim tecrübesi olan ülkeler (Örneğin ABD) bu süreci çok kolay bir şekilde yönetebilmişlerdir. Bu çalışma uzaktan eğitimin günümüz eğitim modelinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve Koronavirüs sonrası süreçte de eğitim hayatımızın en önemli destekçisi olduğunu ortaya çıkartması açısından önemlidir. Koronavirüs ile birlikte insan ilişkileri ve davranışları da değişmiştir. Lojistik sektörü hızla gelişmiş ve insanlar en küçük ihtiyaçlarını bile internetten sipariş vererek ayaklarına kadar getirtmeye başlamışlardır. İnsanlar akrabaları ile uzaktan iletişim programları (Zoom ve Teams vb.) sayesinde sohbet etmişlerdir. Artık insan davranışları ve kişiler arası iletişimde birçok şeyin eskisi gibi olmayacağını söyleyebiliriz. Bu değişim ve dönüşümden en çok etkilenecek olanın eğitim süreci olacağını söyleyebiliriz. Bu gün Yüksek Öğretim Kurulu, üniversitelerde derslerin %40'ının çevrimiçi yapılabileceği ile ilgili düzenlemeler yapmıştır. Bu oran bir öğrencinin eğitim müfredatının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu bakımdan bu araştırma uzaktan eğitime yönelik öğrenci tutumlarını ortaya çıkartmayı amaçladığı için önemlidir.

Uzaktan eğitim ile ilgili literatür tarandığında, konu hakkında yapılmış bir çok araştırma ile karşılaşılacaktır. Larsson ve Kurt (1995) İsveç'te ve uzaktan eğitim ile ilgili yaptıkları bir çalışmada; insanların yaşadıkları bölgeyi değiştirmeden (mekândan bağımsız olarak) eğitim alabilmelerinde uzaktan eğitimin önemi vurgulanmıştır. Arat ve Bakan (2011) yaptıkları bir çalışmada geleneksel eğitimin yerini, uzaktan eğitim sisteminin dolduramayacağı savunulmuştur. Akyürek'in (2020) yaptığı bir çalışmada uzaktan eğitim sürecinin planlanması ile ilgili imkân ve sınırlılıklar vurgulanmıştır. Keleşoğlu, Yıldız ve Ömeroğlu'nun (2020) yaptıkları bir çalışmada uzaktan eğitimde bireysel değişkenlerin eğitim sürecini ve akademik motivasyonu etkilediği sonucu bulunmuştur. Kaçan ve Gelen'in (2020) yaptıkları bir çalışmada küreselleşen dünyada uzaktan eğitimin kendisine önemli bir yer edindiği vurgulanmıştır.

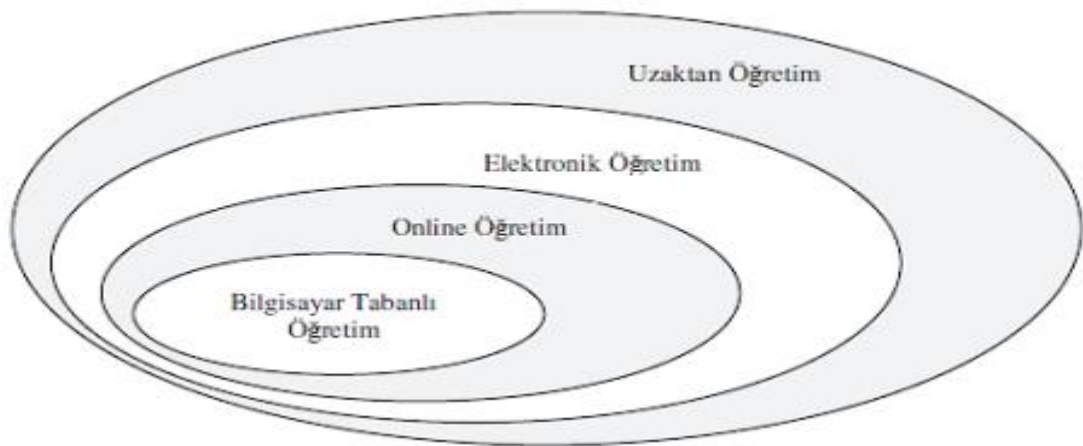
1. KORONAVİRÜS VE UZAKTAN EĞİTİM

Bir kavram olarak uzaktan eğitim yöntemi; farklı mekânlarda hazır bulunan öğrenen ve öğreticilerin, öğrenme ve öğretme süreçlerini, iletişim teknolojileri ya da posta hizmetleri ile

gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modeline karşılık gelmektedir (İşman,1998: 23; Akt. Çallı, İşman ve Torkul, 2002: 1). Eğitimin temel bileşenleri olan öğretici ve öğrencinin yan yana gelmesine gerek kalmadan yürütülen eğitim faaliyetleri olarak uzaktan eğitim oldukça eski bir geçmişe dayanmaktadır. Uzaktan eğitim bazı dezavantajları (internet ve donanım eksikliği vb.) olmasına rağmen çok önemli avantajlarda sağlamaktadır. Koronavirüs döneminde, salgının yayılmaması ve ölümlerin azaltılması için uzaktan eğitim çok önemli bir fırsat olarak karşımıza çıkmıştır. Eğitim sürecinin kesintiye uğramadan devam etmesini, tüm kademelerde uzaktan eğitim teknolojisine borçlu olduğumuz söylenebilir. Bu süreçte sadece eğitim ve öğretim programları devam etmekle kalmamış aynı zamanda eğitim ile ilgili idari toplantılarda çeşitli platformlar (Zoom, Teams vb.) sayesinde gerçekleştirilmiştir.

Uzaktan eğitim öğrenci ve öğreticinin farklı mekânlarda bulunduğu, senkron ya da asenkron biçimde birden fazla teknolojiden yararlanılarak gerçekleştirilen eğitim süreci olup, bu süreçte kullanılan teknolojik aletler: İnternet; açık yayınlar, kapalı devre, mikrodalga, kablo, geniş bant hatları, fiber optik, uydu veya kablosuz iletişim aletleri üzerinden tek yönlü ya da iki yönlü haberleşme araç ve gereçlerinden meydana gelmektedir (Allen & Seaman, 2017; Akt. Gökbulut, 2021: 163). Bu bakımdan uzaktan eğitim, öğretici ve öğrenci bakımından yüz yüze ya da yan yana olmayı gerektirmez. Bu bağlantı, teknolojik birtakım araçlarla gerçekleştirilmektedir. Teknolojik araçlar sayesinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim yoluyla öğretici ve öğrenci etkileşim kurarak etkin ve faydalı eğitim ortamları meydana getirebilmektedir (Akyürek, 2020: 7). Uzaktan eğitim farklı yöntemlerle gerçekleştirilen bir süreçtir.

Şekil 1. Uzaktan Eğitim Yöntemleri

Kaynak: Çukadar ve Çelik, 2003: 34; Akt. Kırık, 2014: 77.

Şekil 1 incelendiğinde uzaktan eğitim: (1) Bilgisayar tabanlı öğretim, (2) Online öğretim, (3) Elektronik öğretim ve (4) Uzaktan öğretim olmak üzere farklı yöntemlerle yapıldığı görülmektedir. Uzaktan Eğitim; özel organizasyonlar ve uygulamalar ile gerçekleştirilmesiyle birlikte, aynı zamanda özel bir ders planı sunma tekniği, bireyselleştirilmiş öğrenme teknikleri, elektronik veya elektronik olmayan sistemlerin kullanıldığı, özel iletişim yöntemleri olan normal olarak öğretim aktivitelerini çeşitli ortamlarda meydana getiren planlanmış bir öğrenme modelidir (Moore ve Kearsly, 1996: 2; Akt. Çallı, İşman ve Torkul, 2002: 1). Uzaktan eğitim, asenkron ve eşzaman olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Asenkron; öğrenciler bilgisayar karşısında kendi kendilerine eğitim sürecini gerçekleştirmeleriyle, senkron; aynı zamanda bir grup öğrenci ve konuyu anlatan öğreticinin, canlı olarak bilgisayar ortamında, belirli bir sınıfta gerçekleştirdikleri eğitim sürecidir. Asenkron eğitim zaman kısıtlaması olmadığı için daha çok kullanılmaktadır ve iyi tasarlanmış bir eğitim içeriği ile bu yöntemde öğrenme daha etkin bir biçimde ortaya çıkabilir. Lakin asenkron eğitim sürecinde öğrenci tek kalacağından karma yani asenkron ve senkron aynı anda kullanıldığı eğitimde çok daha pozitif çıktılar elde edildiği görülmektedir (Elcil ve Şahiner, 2014: 24). Koronavirüs döneminde senkron ve asenkron eğitim süreci üniversiteler tarafından etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Sadece eğitim süreci değil aynı zamanda derslerin sınavları da çevrimiçi (ödev, yazılı, çevrim içi test vb.) yapılmaktadır. Bu durumun zaman kazandırmanın yanında maddi tasarruf da sağladığı söylenebilir. Koronavirüs döneminde bir zorunluluk gibi görülen uzaktan eğitim iyi planlandığı takdirde fırsata çevrilebilir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma nicel desende tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Arslan'ın (2021) geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış olduğu "Covid 19 Salgını Döneminde Sunulan Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek kullanma izni mail yoluyla alınmıştır. Araştırmanın örneklemini Bursa Teknik Üniversitesi sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan lisans ve lisansüstü seviyesinde 105 öğrencidir. Araştırmanın veri toplama süreci çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri toplama sürecinden elde edilen bilgiler SPSS 25 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin varyansları homojen dağılmadığı için nonparametrik testler tercih edilmiştir. Araştırmanın iki kategorili değişkenleri Mann-Whitney U testi ile ikiden çok kategorili değişkenleri Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular raporlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölüm araştırmanın verilerinin analizinden meydana gelmektedir. Araştırmanın demografik bilgiler formuna verilen sekiz cevap kategorilere ayrılmış ve ölçek soruları demografik bilgiler bağlamında analiz edilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyet ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Mann-Whitney U	575,500	440,500	458,000	534,500	599,500
Wilcoxon W	4761,500	4626,500	4644,000	4720,500	704,500
Z	-,584	-1,866	-1,693	-,974	-,363
Asymp. Sig. (2-tailed)	,559	,062	,091	,330	,716

Tablo 2 incelendiğinde Cinsiyet ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile cinsiyet arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3. Program Türü ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Mann-Whitney U	607,000	687,500	415,000	549,000	745,500
Wilcoxon W	4262,000	4342,500	4070,000	4204,000	4400,500
Z	-1,999	-1,336	-3,561	-2,476	-,877
Asymp. Sig. (2-tailed)	,046	,181	,000	,013	,381

Tablo 3 incelendiğinde devam edilen program (lisans ve yüksek lisans) ile ölçeğin: (1) Uzaktan eğitimde üniversitenin sunduğu imkânlardan memnuniyet, (2) Online sınavlara yönelik tutum

ve (3) Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Koronavirüs ile devam edilen program arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 4. Bağlanılan Cihaz ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Mann-Whitney U	907,000	964,000	932,500	758,500	815,000
Wilcoxon W	1342,000	1399,000	1367,500	1193,500	3741,000
Z	-1,409	-,997	-1,219	-2,482	-2,115
Asymp. Sig. (2-tailed)	,159	,319	,223	,013	,034

Tablo 4 incelendiğinde UZEM'e bağlanılan cihaz ile ölçeğin: (1) Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim ve (2) Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin kıyaslanması puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Koronavirüs ile UZEM'e bağlanılan cihaz arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 5. Kişi Sayısı ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Mann-Whitney U	1169,500	1188,500	1081,000	965,000	1003,000
Wilcoxon W	3654,500	1818,500	3566,000	3450,000	1633,000
Z	-,380	-,250	-,982	-1,782	-1,552
Asymp. Sig. (2-tailed)	,704	,803	,326	,075	,121

Tablo 5 incelendiğinde evde uzaktan eğitim alan başka öğrenci olması ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile evde uzaktan eğitim alan başka öğrenci olması arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6. Koronavirüs Geçirme ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Mann-Whitney U	953,000	797,000	940,500	921,000	867,000
Wilcoxon W	1253,000	4118,000	1240,500	4242,000	4188,000
Z	-,146	-1,346	-,241	-,392	-,824
Asymp. Sig. (2-tailed)	,884	,178	,809	,695	,410

Tablo 6 incelendiğinde Koronavirüs geçirme/geçirmeme ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile Koronavirüs geçirme/geçirmeme arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 7. Sınıf ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Kruskal-Wallis H	5,215	5,733	8,247	5,223	9,295
df	3	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,157	,125	,041	,156	,026

Tablo 7 incelendiğinde devam edilen sınıf ile ölçeğin: (1) Online sınavlara yönelik tutum ve (2) Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin kıyaslanması arasında anlamlı bir farklılığın olduğu

görülmektedir. Koronavirüs ile devam edilen sınıf arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$).

Tablo 8. Yerleşim Yeri ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Kruskal-Wallis H	,713	,585	,168	,349	1,859
df	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,700	,747	,919	,840	,395

Tablo 8 incelendiğinde yaşanan yerleşim yeri ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile yaşanan yerleşim yeri arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 9. Gelir Seviyesi ve Koronavirüs Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum

	Uzaktan eğitimde üniversitenin sağladığı imkânlardan memnuniyet	Uzaktan eğitimde öğretim üyeleri hakkında tutum	Online sınavlar ile ilgili tutum	Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim	Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin karşılaştırması
Kruskal-Wallis H	3,918	2,312	10,129	2,044	1,810
df	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,417	,679	,038	,728	,771

Tablo 9 incelendiğinde ailesinin aylık gelir seviyesi ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile ailesinin aylık gelir seviyesi arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0,05$).

4. SONUÇ

Cinsiyet ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum ile ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile cinsiyet arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumları ile kadın ya da erkek olmaları bakımından farklılık yoktur.

Devam edilen program (lisans ve yüksek lisans) ile ölçeğin: (1) Uzaktan eğitimde üniversitenin sunduğu imkânlardan memnuniyet, (2) Online sınavlara yönelik tutum ve (3) Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Koronavirüs ile devam edilen program arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Sosyoloji bölümü lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin Koronavirüs döneminde uzaktan eğitim çevrimiçi sınavlara yönelik tutumları farklıdır. Sosyoloji bölümü lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime erişim ve uzaktan eğitim sürecinde iletişim puanları farklıdır. Arat ve Bakan'ın 2011 yılında yaptıkları bir çalışmada uzaktan eğitimin geleneksel eğitimin yerini alamayacağı sonucu bulunmuştur. Bu araştırma Arat ve Bakan'ın yaptığı çalışmadan farklı sonuçlar bulmuştur. Uzaktan eğitim lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin öğrenim hayatlarında önemli bir faktördür. Bu farklı sonucu Arat ve Bakan'ın araştırmayı yaptıkları yılda pandemi koşullarının olmaması ve uzaktan eğitim teknolojilerinin bu ölçüde gelişmemesi ile açıklayabiliriz.

UZEM'e bağlanılan cihaz ile ölçeğin: (1) Uzaktan eğitimde iletişim ve erişim ve (2) Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin kıyaslanması puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Koronavirüs ile UZEM'e bağlanılan cihaz arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin UZEM'e bağlandıkları cihazın türü ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime erişim ve iletişim puanları farklıdır. Sosyoloji bölümü öğrencilerinin UZEM'e bağlanılan cihazın türü ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim puanı farklıdır. Akyürek'in 2020 yılında yaptığı bir alan yazın çalışmasında; uzaktan eğitim sürecinin planlanmasında imkânlar ve sınırlılıkların dikkate alınması gerektiği önerilmiştir. Aynı zamanda sınırlılıkların ortadan kalkmasına bağlı olarak uzaktan eğitimin daha kaliteli olabileceği vurgulanmıştır. Bu araştırmada Akyürek'in yaptığı çalışma ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Uzaktan eğitime bağlanılan cihazın türü ile uzaktan eğitime yönelik tutumun farklılaştığı sonucu bulunmuştur. Uzaktan eğitim süreci hazırlanırken, sınırlılıkların ortadan kaldırılması için kullanılacak cihazın türü planlanabilir.

Evde uzaktan eğitim alan başka öğrenci olması ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile evde uzaktan eğitim alan başka öğrenci olması arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumları ile evde uzaktan eğitim alan başka bir kişinin olması ya da olmaması bakımından fark yoktur.

Koronavirüs geçirme/geçirmeme ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum ile ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile Koronavirüs geçirme/geçirmeme arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumları ile Koronavirüs geçirme/geçirmeme durumları bakımından fark yoktur.

Devam edilen sınıf ile ölçeğin: (1) Online sınavlara yönelik tutum ve (2) Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin kıyaslanması arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Koronavirüs ile devam edilen sınıf arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Sosyoloji bölümü öğrencileri devam ettikleri sınıf bakımından Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumları farklıdır.

Yaşanılan yerleşim yeri ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum ile ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile yaşanılan yerleşim yeri arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumları ile yaşanılan yerleşim yerinin türü bakımından fark yoktur. Larsson ve Kurt'un 1995 yılında İsveç ve Uzaktan Eğitim hakkında yaptıkları bir araştırmada, İsveç'te uzaktan eğitimin insanlara yaşadıkları bölgeyi terk etmeden öğrenme imkânı sağladığı sonucu bulunmuştur. Bu araştırma Larsson ve Kurt'un yaptığı çalışma ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Koronavirüs süresince lisans ve lisansüstü seviyedeki öğrencilerin, yerleşim yerine bağlı olarak uzaktan eğitime yönelik tutumları arasında bir farklılık bulunmamıştır. Bu durumu yaygınlaşan internet ağı ile açıklayabiliriz. Aynı zamanda cep telefonu, bilgisayar vb. ucuzlaması, öğrencilerin bu teknolojik aletlere erişmesini kolaylaştırmıştır.

Ailesinin aylık gelir seviyesi ve Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum ile ölçeğin beş alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Koronavirüs ile ailesinin aylık gelir seviyesi arasında, uzaktan eğitime yönelik tutum bakımından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin Koronavirüs döneminde

uzaktan eğitime yönelik tutumları ile ailesinin aylık gelir seviyesi bakımından fark yoktur. Keleşoğlu, Yıldız ve Ömeroğlu 2020 yılında yaptıkları bir araştırmada, uzaktan eğitim sürecinin aile, toplum ve bireysel farklılıklardan etkilenen bir süreç olduğu ve bu farklılıkların akademik motivasyonu etkilediği sonucu bulunmuştur. Bu araştırma Keleşoğlu, Yıldız ve Ömeroğlu'nun yaptıkları araştırmadan farklı sonuçlar bulmuştur. Ailenin aylık gelir seviyesi ile uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bu durumu artık her gelir seviyesindeki öğrencinin uzaktan eğitime ağılanacak bir teknolojik araca sahip olması ile açıklayabiliriz.

Sosyoloji bölümü öğrencileri Koronavirüs döneminde uzaktan eğitim alma durumları: (1) Devam ettikleri program, (2) UZEM'e bağlanılan cihazın türü ve (3) Devam edilen sınıf seviyesine bağlı olarak değişmektedir. Kaçan ve Gelen'in 2020 yılında yaptıkları bir çalışmada uzaktan eğitimin günümüzde çok hızlı bir şekilde geliştiği ve dünyanın küreselleşmesine bağlı olarak kendisine önemli bir yer sağladığı sonucu bulunmuş. Kaçan ve Gelen'in bulduğu sonuç ile bu araştırmada bulunan sonuç örtüşmektedir. Uzaktan eğitim gelişen teknoloji ve yaygınlaşan internet ağları sayesinde her geçen gün eğitimde ön plana çıkmaktadır. Sadece lisans ve lisansüstü seviyesindeki eğitim değil, aynı zamanda çeşitli sertifika programlarında uzaktan eğitim geleneksel eğitimden daha fazla ön plana çıkmaktadır. Uzaktan eğitimin bu kadar ön plana çıkmasının en önemli nedeninin Koronavirüs olduğunu söyleyebiliriz. Doğal seyrinde uzun sürede alınacak yol Koronavirüs süresince kısalmış ve bir yıl gibi bir süreye sıkışmıştır. Koronavirüs sonrası uzaktan eğitimin yükseköğretimde bir fırsata çevrilebilmesi için, gerekli çalışma ve alt yapı yatırımlarının yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan Eğitim: Bir Alanyazın Taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1) , 1-9. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mead/issue/56310/711904>
- Arat, T. ve Bakan, Ö. (2014). Uzaktan Eğitim ve Uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14 (1-2) , 363-374. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/selcuksbmyd/issue/11302/135148>
- Arslan, R. (2021). Salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *KAÜİİBFD*, 12(23), 369-393.
- Çallı, İ., İşman, A. ve Torkul, O. (2002). Sakarya Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitimin Dünü Bugünü ve Geleceği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (3) , . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11224/134145>
- Elcil, Ş. ve Şahiner, D. S. (2014). Uzaktan Eğitimde İletişimsel Engeller. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 6 (1) , 21-33. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobiadsbd/issue/35980/403685>
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Uzaktan Eğitim ve Mobil Öğrenme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11 (1) , 160-177. DOI: 10.17943/etku.797164
- Gökmen, Ö. F. , Duman, İ. ve Horzum, M. B. (2016). Uzaktan eğitimde kuramlar, değişimler ve yeni yönelimler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2 (3) , 29-51. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/34059/376987>
- Kaçan, A. ve Gelen, İ. (2020). Türkiye'deki Uzaktan Eğitim Programlarına Bir Bakış. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6 (1) , 1-21. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uebt/issue/53891/713456>
- Keleşoğlu, F., Yıldız, R. ve Ömeroğlu, E. (2020). Postmodern Değişimler Sonrası Eğitime Erişim ve Uzaktan Eğitim: Sakarya Üniversitesi Örneği. Fatma Kahraman Güloğlu ve Eyüp Sabri Kala (Ed.). *Disiplinlerarası Sosyal Hizmet Çalışmaları-1*. (s.163-182). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kırık, A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'de ki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 0 (21) , 73-94. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/22159/238064>

- Larsson, H. ve Kurt, M. (1995). İsveç Üniversitesi ve Yüksek Okullarında Uzaktan Öğretim. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 28 (1) , 59-63. DOI: 10.1501/Egifak_0000000340
- Taşkın, G. ve Aksoy, G. (2021). Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52) , 622-647. DOI: 10.53444/deubefd.970496